

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бронецький І.В.

студент,

Науковий керівник: Лютиков П.С.

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного та господарського права,

Запорізький національний університет

РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Відповідно до ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, а судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [1].

На сьогоднішній день в науковій літературі було висловлено багато думок з приводу розмежування судової юрисдикції. Проблематику розмежування судових юрисдикцій досліджували багато науковців та практиків, зокрема В.М. Бевзенко, О.В. Бринцев, О.В. Бурак, К.О. Гарагата, О.В. Ільницький, С.О. Короєд, В.П. Нагребельний, О.М. Пасенюк, В.І. Семчик, М.І. Смокович, М.І. Черленяк, М.Й. Штефан та ін. Але при цьому слід зазначити, що дані дослідження були комплексними та вивчали широке коло питань, при цьому уникаючи їх спеціалізації. Сама це і зумовлює актуальність даної проблематики.

Крім того судова практика свідчить про те, що далеко не завжди можна чітко відокремити приватні за своїм характером відносини від публічних, що особливо характерно для земельних правовідносин, які регулюються нормами Цивільного процесуального кодексу (ЦПК), Господарського процесуального кодексу (ГПК) чи Кодексу адміністративного судочинства (КАС) України.

Земельний кодекс (ЗК) України визначає, що земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і

розпорядження землею. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади [4].

Згідно з положеннями КАС України в порядку адміністративного провадження підлягають розгляду, в тому числі, справи щодо оскарження рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності суб'єкту владних повноважень (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових чи службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень) з земельних питань [5].

Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [6].

Водночас, ч.1 ст. 15 ЦПК України встановлено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин; інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства [7].

ГПК України у ст. 12 закріпив підвідомчість господарським судам, в тому числі, справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів [8].

Таким чином, враховуючи, що земля (земельна ділянка) є об'єктом права власності, то земельні спори підлягають розгляду в порядку цивільного або господарського судочинства, знову ж таки, в залежності від суб'єктного складу відносин.

Заплутаність ситуації мало б вирішити Рішення Конституційного Суду України від 01 квітня 2010 року. Але після його прийняття, земельні спори фізичних чи юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень, пов'язані з оскарженням його рішень, дій чи бездіяльності в переважній більшості подавались до адміністративних судів, що в

свою чергу призвело до значного зменшення земельних спорів в порядку цивільного та господарського судочинства [9].

У результаті таких змін, 17 травня 2011 року Пленум Вищого господарського суду України прийняв постанову № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин», а згодом, 01 березня 2013 року і Пленумом Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ було прийнято постанову № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ». Приймаючи роз'яснення, судді виходили з того, що земля (земельна ділянка) є об'єктом права власності та органи місцевого самоврядування та органи державної влади, приймаючи рішення щодо земельних ділянок, виступають в якості власників, то земельні спори щодо питань, що відповідно до закону необхідні для набуття і реалізації права на землю, про надання чи передачу земельної ділянки у власність або користування чи невирішення цих питань, припинення права власності чи користування землею в залежності від суб'єктного складу підлягають розгляду або в порядку господарського судочинства, або в порядку цивільного судочинства [10; 11].

Водночас іншу позицію в цьому питанні зайняв Вищий адміністративний суд, який 20 травня 2013 року прийняв Пленум Вищого адміністративного суду України прийняв постанову № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», відповідно до якої незалежно від суб'єктного складу сторін процесу такі спори з владними органами чи органами суддівського самоврядування є публічно-правовими, а отже, і розглядатися повинні адміністративними судами [12].

Таким чином, не дивлячись на рішення Конституційного суду України від 01.04.2010 року № 10-рп/2010, яке згідно з ст. 69 Закону України «Про Конституційний Суд України» є обов'язковим до виконання, пленуми Вищого адміністративного суду України, Вищого господарського суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ прийняли постанови, які замість того, щоб припинити суперечки щодо підсудності земельних ділянок, навпаки внесли більше плутанини у визначенні підсудності земельних спорів [3, с. 121-122].

Враховуючи вищенаведене та сучасні тенденції реформування судової системи в Україні, вирішення питання щодо розмежування

юрисдикції земельних спорів має значне теоретичне та, перш за все, практичне значення для захисту прав, свобод та інтересів осіб від протиправних посягань. У разі не вирішення цієї проблеми, можуть мати випадки, коли декілька судів за правилами різної підсудності будуть розглядати один і той же спір, що, в свою чергу, призводитиме до непродуктивних державних витрат, втрати авторитету суду та свідчитиме про неефективність судового захисту в Україні.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к / 96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Самбір О.Є. Окремі проблеми розмежування цивільної, адміністративної та господарської юрисдикцій / О.Є. Самбір // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3(43). – С. 117-124.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
8. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
9. Рішення Конституційного суду у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України від 01.04.2010 № 10-рп/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
10. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 року № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
11. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2013 року № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

12. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

Бубель В.І.

студентка,

Науковий керівник: Лютіков П.С.

доктор юридичних наук, доцент,

Запорізький національний університет

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИЩОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Розвиток демократичних процесів в Україні нерозривно пов'язаний з подальшим удосконаленням та реформуванням адміністративного судочинства, основним завданням якого, відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України, є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [1].

За роки незалежності наша держава вже провела дві масштабні судово-правові реформи: це зокрема Концепція судово-правової реформи 1992 року (так звана мала судова реформа 2001–2002 рр.) та прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (2010 р.). Але на сьогодні активно обговорюються зміни до Конституції України щодо реформування судової системи. Зокрема, мова йде про найбільш фундаментальні зміни в судовій системі, серед яких – ліквідація спеціалізованих судів, зокрема адміністративних [2, с. 190].

На обґрунтування своєї позиції щодо необхідності ліквідації адміністративних судів, перш за все, посилаються на експертний висновок Венеціанської комісії та Дирекції з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини і правових питань Ради Європи, ухвалений 12–13 березня 2010 року. Важливий наголос в ньому ставився на пропозиції з'єднати вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд в один і «в такий спосіб спробувати